

**สภาพปัญหา และข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย:
ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ**

**Problems and Policy Recommendations Related to Transnational
Migrant Workers in Thailand: The Result of Research Synthesis
Supported by the National Research Council of Thailand**

ทรงชัย ทองปาน

Songchai Thongpan

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

E-mail: songchaius@yahoo.com

Date Received : 4 September 2020 Date Revised : 14 December 2020

Date Accepted : 15 December 2020 Date Accepted online : 29 December 2020

บทคัดย่อ

ประเทศไทย นับเป็นประเทศปลายทางที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปัญหา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จำนวน 79 เล่ม ในช่วงปี 2540-2559 ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหา และนโยบายที่รัฐควรให้ความสำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการใช้แรงงานข้ามชาติ (2) ด้านความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ (3) ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ (4) ด้านความรุนแรง การละเมิดสิทธิ ผลกระทบ และการจัดระเบียบของแรงงานข้ามชาติ เพื่อพัฒนาแรงงานข้ามชาติให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศไทย

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย การสังเคราะห์งานวิจัย

Abstract

Thailand is an employment destination for many transnational migrant workers, especially those from neighboring countries. This article aims to present problems and suggestions related to policies for migrant workers in Thailand. Data was obtained from a research synthesis of 79 volumes of documentation about migrant workers in Thailand, supported by the National Research Council of Thailand (NRCT) and compiled from 1997 to 2016. Results suggest that the state should focus on problems and policies in four areas: (1) utilization; (2) livelihood (3) and health of transnational migrant workers; as well as (4) rights violations, societal impacts, and migrant organizations in order to help transnational migrant workers evolve into more valued and benevolently treated human resources in Thailand.

Keywords : Policy recommendations, Transnational migrant workers, Research synthesis

บทนำ

ประเทศไทย นับเป็นประเทศปลายทางที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน ข้อมูลสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว (2563) ประจำเดือนพฤษภาคม 2563 แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตเข้ามาทำงานทั่วราชอาณาจักรจำนวนทั้งสิ้น 2,531,309 คน โดย 91% เป็นแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านใน 4 ประเทศ ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เนื่องด้วยสถานการณ์การขาดแคลนแรงงานในระดับล่าง และการแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องการแรงงานราคาถูกเพื่อลดต้นทุนในการผลิต (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2552)

การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อประเทศไทย ผลกระทบเชิงบวก เช่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับประเทศปลายทาง ทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงักจากการขาดแคลนแรงงาน แรงงานข้ามชาติส่งผลดีต่อผู้ประกอบการ อาทิ ทำให้เกิดเสถียรภาพต่อตลาดแรงงาน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหากเข้าร่วมกับแรงงานไทย สร้างความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงาน ช่วยเพิ่มอุปทานแรงงานเมื่อเกิดการขาดแคลนแรงงานในประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553; พัทธ์พงศ์ กางการ, 2560) ส่วนผลกระทบเชิงลบ อาทิ แรงงานข้ามชาติก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เช่น ทำให้แรงงานไทยระดับล่างมีโอกาสดำรงงานน้อยลง ผลกระทบทางด้านสังคม และวัฒนธรรม เช่น แรงงานข้ามชาติก่อให้เกิดปัญหาสังคม อาทิ ทำให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นมีปัญหายาเสพติด การนำสิ่งผิดกฎหมายเข้ามา ทำให้เกิดชุมชนแออัด ทำให้เกิดการกลืนกลายวัฒนธรรม ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ แรงงานข้ามชาติทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ขยะ น้ำเสีย ผลกระทบทางการเมือง เช่น ปัญหาละเมิด

สิทธิมนุษยชน ปัญหาการลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553; วิทวัส ขุนหนู และประสพชัย พสุนนท์, 2558; พิทักษ์พงศ์ กางการ, 2560)

ด้วยทัศนะเชิงลบที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะปัญหาด้านความมั่นคง ทำให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายที่เน้นไปในเรื่องของความมั่นคงของประเทศ โดยมองว่าการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และความสงบเรียบร้อยของสังคม (ภักสิทธิ์ แอนิหน, 2560, น. 117) ในขณะที่แรงงานข้ามชาติได้ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในภาวะของการขาดแคลนแรงงานในระดับล่าง ดังนั้นหากแรงงานข้ามชาติได้รับการดูแลเช่นเดียวกับแรงงานในประเทศ ก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้แรงงานข้ามชาติของประเทศไทยได้ โดยเฉพาะการดำเนินการผ่านทางนโยบายต่าง ๆ ทั้งนโยบายในรูปแบบของกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ และนโยบายในรูปแบบของกิจกรรม ซึ่งไม่ควรเป็นเพียงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแรงงานข้ามชาติเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมทั้งการใช้แรงงานข้ามชาติ การดำเนินชีวิตของแรงงานข้ามชาติ สุขภาพของแรงงานข้ามชาติ การป้องกันปัญหาความรุนแรง และการละเมิดสิทธิของแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น

ดังนั้นบทความครั้งนี้จึงต้องการนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ซึ่งได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งปรากฏในรูปของไฟล์ดิจิทัลภายใต้เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ชื่อว่า ศูนย์ข้อมูล Digital “วช” หรือ Digital Research Information Center โดยเนื้อหาของบทความครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: องค์ความรู้ และข้อเสนอเชิงนโยบาย” (ทรงชัย ทองปาน, 2563)

สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จำนวน ๗๙ เล่ม (รายการอ้างอิง) ซึ่งเป็นผลงานวิจัยในช่วงระหว่างปี 2540-2559 สามารถจำแนกปัญหา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการใช้แรงงานข้ามชาติ (2) ด้านความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ (3) ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ (4) ด้านปัญหาความรุนแรง การละเมิดสิทธิ ผลกระทบ และการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ โดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

1.1 ด้านการใช้แรงงานข้ามชาติ แม้ในภาคการผลิตของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตร อุตสาหกรรม หรือภาคบริการจะใช้แรงงานข้ามชาติอย่างเข้มข้น เนื่องจากคุณลักษณะของแรงงานข้ามชาติเองที่อดทน ขยัน สามารถทำงานที่คนไทยทำไม่ได้ มีจำนวนแรงงานมาก รวมถึงมีต้นทุนในการจ้าง

งานต่ำ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของการใช้แรงงานข้ามชาติในภาคการผลิตของประเทศไทย แต่การใช้แรงงานข้ามชาติก็ยังมีปัญหาหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ (1) ปัญหาด้านตัวแรงงานข้ามชาติ อาทิ ปัญหาในการสื่อสารระหว่างนายจ้างกับแรงงานข้ามชาติ ปัญหาชุมชนแออัด และการแพร่กระจายโรค ปัญหาการหลบหนีนายจ้างของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาแรงงานข้ามชาติ มีอัตราการโยกย้าย หรือเปลี่ยนแปลงงานบ่อย ปัญหาการขาดทักษะในการทำงาน เป็นต้น (2) ปัญหาด้านนายจ้าง อาทิ ปัญหาการลักลอบจ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย (3) ปัญหาด้านการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ อาทิ นายจ้างไม่สามารถรับแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองมาจดทะเบียนได้ตามเวลาที่กำหนด ปัญหาผู้ประกอบการยังขาดความเข้าใจในแนวนโยบายร่วมกัน ทำให้ต่างคนต่างปฏิบัติ อัตราค่าธรรมเนียมในการจัดทำใบอนุญาต และค่าประกันตัวแรงงานต่างด้าวมียอดสูง (4) ปัญหาด้านนโยบาย/กฎระเบียบ/กฎหมาย อาทิ ปัญหาความยุ่งยาก และความล่าช้าในการดำเนินงานตามนโยบาย ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย มาตรการทางกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง การจำกัดพื้นที่การทำงานของแรงงาน ทำให้แรงงานขาดความยืดหยุ่นในการเคลื่อนที่ เป็นต้น

1.2 ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ นอกจากปัญหาในส่วนของ การใช้แรงงานข้ามชาติแล้ว การใช้ชีวิต ณ ถิ่นปลายทางไม่ได้ราบรื่นเสมอไป ต้องเจอกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นตัวตนเอง และหรือครอบครัว อาทิ ปัญหาด้านภาษา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงาน ความเสี่ยงในเรื่องสุขภาพอนามัย และการเข้าถึงการรับบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ปัญหาเรื่องความมั่นคง และปลอดภัยในทรัพย์สิน ปัญหากระทบกระทั่งกับคนไทยในชุมชน ปัญหาด้านสวัสดิการ เช่น การเข้าไม่ถึงสวัสดิการสังคมของแรงงานข้ามชาติ กับปัญหาที่ชุมชนคนไทยเผชิญจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ เช่น ปัญหามลภาวะแวดล้อม

1.3 ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติมีปัญหาด้านสุขภาพดังนี้ (1) ปัญหาในการใช้บริการ เช่น ไม่สามารถเข้ารับบริการได้ทันทั่วทั้งที่มีระยะเวลาในการรอใช้บริการนาน เนื่องจากมีแรงงานข้ามชาติมารับการรักษาเป็นจำนวนมาก แรงงานจำนวนหนึ่งยังไม่มีบัตรประกันสุขภาพ ในกรณีของการประกันสังคมมีจำนวนแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาเป็นผู้ประกันตนน้อย (2) ปัญหาในการให้บริการ เช่น ผู้ให้บริการมีทัศนคติ และเจตคติทางลบต่อการให้บริการแก่แรงงานข้ามชาติ ผู้ให้บริการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการ กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการประกันสุขภาพแรงงานข้ามชาติ ขาดแคลนบุคลากรผู้ให้บริการ (3) ปัญหาด้านองค์กรผู้ให้บริการ เช่น ปัญหาด้านระบบการให้บริการ ปัญหาด้านภาระงานโดยเฉพาะเมื่อสถานพยาบาลมีบุคลากรจำกัด ปัญหาด้านการเงินเนื่องจากโรงพยาบาลต้องแบกรับค่าใช้จ่ายจากการเรียกเก็บไม่ได้ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี บางโรงพยาบาล ในบางช่วงเวลายังได้รับเงินชดเชยลดลง การประสานความร่วมมือ ในระดับพื้นที่ของจังหวัดมีปัญหา ยังไม่มีการประสานความร่วมมือทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาการให้บริการ และการดูแลสุขภาพของแรงงานข้ามชาติเท่าที่ควร มีปัญหาระดับนโยบาย เช่น ปัญหาด้านข้อมูลแรงงานข้ามชาติ ขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ด้านข้อมูลแรงงานข้ามชาติทั้งระบบ ปัญหาด้านนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ รัฐยังไม่มีนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ดี เกิดปัญหาด้าน

ระบบประกันสุขภาพ มีความสับสน บางครั้งขาดการปฏิบัติอย่างเข้มงวด บางครั้งขาดความชัดเจนในการทำงาน นโยบายรัฐในแต่ละปีไม่มีความชัดเจน ทำให้ระดับจังหวัดไม่สามารถตัดสินใจได้

1.4 ด้านความรุนแรง การละเมิดสิทธิ ผลกระทบ และการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ

ความรุนแรงที่แรงงานได้รับมักพบได้ในชีวิตประจำวัน และเกิดจากการถูกระงับแรงงานจากครอบครัวแรงงานข้ามชาติ ทั้งความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ และการเจริญพันธุ์ โดยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ความเป็นคนต่างด้าว เป็นคนย้ายถิ่น ทำให้ต้องปรับตัวกับวัฒนธรรมใหม่ รวมถึงเพศสภาวะ โดยผู้กระทำความรุนแรงมักจะเป็นสามีและผู้ถูกระงับมักจะเป็นภรรยา

นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติยังถูกละเมิดสิทธิ การถูกละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากกฎหมาย การถูกละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากนายจ้าง การถูกละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากคนในชุมชน การถูกละเมิดสิทธิของแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นจากการที่แรงงานข้ามชาติต้องตกอยู่ในสภาพของการเป็นชายขอบ ทั้งการเป็นชายขอบอันเนื่องมาจากกฎหมาย การเป็นชายขอบอันเนื่องมาจากวัฒนธรรม การเป็นชายขอบอันเนื่องมาจากทางสังคม การเป็นชายขอบอันเนื่องมาจากตัวเอง

อีกทั้งแรงงานข้ามชาติยังถูกมองจากประชาชนคนไทยอย่างมีอคติ การมีแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากในสังคม ได้ก่อให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ชุมชนคนไทย ส่วนรัฐไทยมองแรงงานข้ามชาติอย่างหวาดกลัวในแง่ของความมั่นคง มองว่าแรงงานข้ามชาติเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง เป็นปัญหา และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

จากสภาพปัญหาทั้ง 4 ด้านข้างต้น มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการใช้แรงงานข้ามชาติ

2.1.1 ด้านการจดทะเบียน รัฐควรปรับเปลี่ยนกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการยื่นจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ การกำหนดเงื่อนไขด้านระยะเวลาในการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ การขอต่อใบอนุญาต และการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ในการพิสูจน์สัญชาติ รวมถึงขั้นตอนการส่งแรงงานข้ามชาติกลับประเทศต้นทาง การปรับปรุงการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่รับขึ้นทะเบียนต่อใบอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติ ควรมีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการเพื่อนำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะมาปรับปรุงพัฒนางาน การดำเนินการจดทะเบียนอาจมีการจ้างเจ้าหน้าที่ชั่วคราวมาช่วยงานในช่วงเวลาที่แรงงานข้ามชาติต้องไปขึ้นทะเบียน ควรจัดเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ประกอบการที่มารับบริการ

2.1.2 ด้านการทำงานของแรงงานข้ามชาติ รัฐควรกำหนดมาตรการที่เข้มงวดเพื่อลดปัญหาการเปลี่ยนนายจ้างของแรงงานข้ามชาติ การควบคุมให้ผู้ประกอบการกำหนดค่าแรงของแรงงานข้ามชาติให้เหมาะสม และยุติธรรม การสร้างหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของแรงงานข้ามชาติ และนายจ้าง การจัดระบบประกันสังคมที่เหมาะสมกับแรงงานข้ามชาติโดยเรียกเก็บจากแรงงานข้ามชาติ และนายจ้าง

นอกจากนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รัฐควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การจ้างแรงงานข้ามชาติเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะในกิจการประมง รวมถึงการพัฒนาทักษะให้กับแรงงานข้ามชาติ เพื่อคุณภาพในการทำงาน อาทิ การทำงานดูแลผู้สูงอายุซึ่งกำลังขาดแคลนแรงงานในประเทศ

2.1.3 ด้านการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ควรมีการเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมการใช้แรงงานข้ามชาติให้กับผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการในภาคเกษตร ควรมีการพัฒนาการทำงานร่วมกันระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติรัฐ และองค์กรเครือข่ายควรเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการแรงงานให้กับผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีการบริหารจัดการคนงานที่ดี และมีการเตรียมความพร้อมแรงงานข้ามชาติก่อนการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและแรงงานข้ามชาติได้เรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกัน

2.1.4 ด้านการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ รัฐควรดำเนินการในการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามกฎหมายให้แก่แรงงานข้ามชาติอย่างจริงจัง มีมาตรการลงโทษที่ชัดเจนต่อนายจ้างได้ตามเหตุผลที่เหมาะสม สร้างกลไกที่เหมาะสมในการเข้าถึงการร้องเรียนในเรื่องสิทธิของแรงงานข้ามชาติตามกฎหมาย หากมีกรณีพิพาทด้านแรงงาน และมีการเลิกจ้าง รัฐจะต้องมีมาตรการในการให้สิทธิแรงงานได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว หรือการหานายจ้างใหม่ ควรสนับสนุนมาตรการที่กำหนดให้มีการตั้งศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ของทั้งแรงงานข้ามชาติ และผู้ประกอบการ

2.1.5 ด้านอื่น ๆ ได้แก่ รัฐควรจัดทำแผนแม่บทการจัดการแรงงานข้ามชาติในระยะยาว ควรสร้างการมีส่วนร่วมของแรงงาน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการกำหนดนโยบายทุกระดับ จัดตั้งหน่วยงานกลางเฉพาะกิจขึ้นมาโดยมีตัวแทนจาก 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้ประกอบการ ฝ่ายลูกจ้างคนไทย และฝ่ายเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานข้ามชาติ ควรกำหนดนโยบายการจ้างแรงงานข้ามชาติ และระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจ้างแรงงานข้ามชาติให้ชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย

2.2 ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ

2.2.1 ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ รัฐควรมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ให้ผู้ประกอบการ และแรงงานข้ามชาติ มีส่วนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการของคนในพื้นที่ การบริหารจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับแรงงานข้ามชาติควรจัดให้เป็นนโยบายจำเป็นเร่งด่วนของจังหวัด ในการทำงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันรวมถึงประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายควรควบคุมผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อควบคุมสภาพแวดล้อมการทำงานของแรงงาน และที่อยู่อาศัยที่อาจก่อให้เกิดโรคให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ให้ความรู้แก่คนไทย และแรงงานข้ามชาติในเรื่องสุขลักษณะที่ดีในการอยู่อาศัย

2.2.2 ด้านการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ รัฐควรมีกฎ ระเบียบควรกำหนดให้บริการด้านสุขภาพครอบคลุมถึงด้านการป้องกันสุขภาพ และความปลอดภัยในการทำงาน ควบคุมไป

กับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย โดยควรมีนโยบายในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ในเรื่องความปลอดภัยสำหรับการทำงานก่อนทำงาน

2.2.3 ด้านการศึกษาของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา พัฒนาทักษะ และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้องค์กรภาคเอกชน องค์กรทางสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา การกำหนดขอบข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด การปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ควรนำผลการศึกษาดังกล่าว ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของแรงงานข้ามชาติไปกำหนดขอบข่ายภารกิจของหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพชัดเจนต่อไป

2.2.4 ด้านอื่น ๆ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำงานในเชิงรุกด้วยการลงไปทำงานในพื้นที่ โดยอาจใช้กลไกอาสาสมัครเพื่อลดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่และตัวแรงงาน รวมถึงการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติควรมีมุมมอง และทัศนคติเรื่องความเท่าเทียม มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานข้ามชาติ

2.3 ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ

2.3.1 ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ รัฐควรเพิ่มมาตรการ กฎ ระเบียบ ในการเฝ้าระวัง และป้องกันโรคระบาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในกลุ่มแรงงาน ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพที่เกิดจากงาน ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายทางสังคมเพื่อสนับสนุน และดูแลกันด้านสุขภาพ

2.3.2 ด้านแรงงานข้ามชาติกับโรค

1) ด้านโรคมาลาเรีย กระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องกำหนดนโยบายในการป้องกันโรค โดยเน้นมาตรการในการค้นหาผู้ป่วย และให้การรักษาโดยรวดเร็ว มีนโยบายที่เป็นมาตรฐาน และสามารถประเมินได้ เพิ่มการสื่อสารนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาค ส่งเสริมให้นักวิชาการในพื้นที่คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการป้องกัน และควบคุมโรคมาลาเรียโดยเน้นถึงวิถีชีวิต เชิงวัฒนธรรม และความเชื่อ ในส่วนของพื้นที่ชายแดน กระทรวงสาธารณสุขควรเน้นการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม และคุ้มค่าที่สุด ควรนำมาตรการที่มีประสิทธิผลมาขยายผลต่อไป มีการสื่อสารด้านนโยบายระหว่างส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคระดับหน่วยงานเฝ้าระวังโรคมาลาเรียในพื้นที่ ควรให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พนักงานสาธารณสุขข้ามชาติ และอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ ในส่วนของระดับของสถานประกอบการ หรือนายจ้าง รัฐควรปรับปรุงกฎ ระเบียบที่เอื้อให้กลุ่มนายจ้างสามารถกำหนดแนวทางในการช่วยเหลือให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าสู่ระบบหลักประกันสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข เช่น มาตรการในการจ่ายค่าประกันสุขภาพก่อนล่วงหน้าเพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับแรงงานข้ามชาติ เน้นการขยายโอกาสในการเข้าถึงการ

รักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ อีกทั้งยังส่งผลต่อเนื่องมาถึงการป้องกันโรคในคนไทยด้วย

2) ด้านโรคติดต่อ ได้แก่ ควรกำหนดนโยบายการป้องกันโรคโดยเน้นการค้นหา และให้การรักษาผู้ป่วยโรคด้วยการมีพี่เลี้ยงสนับสนุนกำกับการรับประทายรักษาโรค รัฐควรปรับปรุงกฎ ระเบียบที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว การบริการสุขภาพของรัฐจำเป็นต้องมีล่าม หรือผู้ที่สามารถสื่อสารภาษาของแรงงานข้ามชาติเพื่อช่วยในการสื่อสาร หรือให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่เป็นภาษาเดียวกัน และควรกำหนดกฎระเบียบที่เอื้อต่อการให้ข้อมูลข่าวสารแก่แรงงานข้ามชาติผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ

3) ด้านสุขภาพจิตของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ควรกำหนดกฎระเบียบ ที่ให้มีการตรวจคัดกรองสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการตรวจสุขภาพกาย เมื่อแรงงานข้ามชาติยื่นต่อ ใบอนุญาตทำงาน ควรจัดตั้งหน่วยงานอิสระขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ การตรวจสอบสถานประกอบการที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติ มีการตรวจสอบที่พักอาศัยของแรงงานข้ามชาติเพื่อให้สามารถควบคุมดูแลแรงงานข้ามชาติอย่างทั่วถึง

2.3.3 ด้านการเข้ารับบริการ การให้บริการ และการประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่

1) ด้านสถานะแรงงานข้ามชาติ อาทิ การปรับเปลี่ยนสถานะแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นผู้เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย การจ้างแรงงานข้ามชาติถูกกฎหมายกับประเทศคู่ภาคีเพื่อมาทดแทนจำนวนแรงงานที่ขาดแคลน กำหนดมาตรการที่ชัดเจน และรัดกุมเพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างเคร่งครัด กำหนดจำนวนประชากรแรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่ ออกพระราชบัญญัติที่ว่าด้วยแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองแต่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในประเทศไทย

2) ด้านกองทุนลูกจ้างแรงงานข้ามชาติ ควรกำหนดให้มีกองทุนลูกจ้างแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในประเทศไทยโดยการเก็บเงินจากลูกจ้าง และรัฐ การเก็บค่าธรรมเนียมการจ้างแรงงานข้ามชาติจากนายจ้าง การพัฒนาชุดสิทธิประโยชน์ในระบบประกันสุขภาพสำหรับแรงงานข้ามชาติให้มีความเหมาะสม

3) ด้านกลุ่มผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ และกลุ่มอื่น ๆ ควรมีการกำหนดมาตรการบังคับให้กลุ่มผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพด้วย

4) ด้านรูปแบบ ช่องทาง และทางเลือกในการประกันสุขภาพ รูปแบบการประกันสุขภาพที่เหมาะสมคือ การสร้างระบบการประกันสุขภาพในรูปแบบเดียวโดยมีการออกพระราชบัญญัติ หรือการปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินการได้ รวมถึงปรับเปลี่ยนช่องทาง หรือวิธีการประกันตน ควรมีการกำหนดทางเลือกในการได้รับบริการสุขภาพแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในประเทศไทยเพิ่มเติม

5) ด้านการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดนโยบาย และแผน

ยุทธศาสตร์ รัฐควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และมีวิธีที่จะสามารถนำเงินในส่วนที่แรงงานข้ามชาติจะต้องจ่ายกลับมาเป็นงบประมาณในการบริหารจัดการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด สำหรับในพื้นที่ชายแดนนั้น ควรมีการกำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณพิเศษเพื่อให้ความช่วยเหลือหน่วยงานสาธารณสุขภาครัฐในพื้นที่ชายแดน

6) ด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านการประกันสังคมของแรงงานข้ามชาติ กำหนดกฎ ระเบียบที่สนับสนุน หรือทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของแรงงานข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.4 ด้านการประกันสังคมแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ควรมีมาตรการในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามกฎหมายของนายจ้าง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเข้าสู่ระบบประกันสังคมของลูกจ้าง ควรมีกฎ ระเบียบที่เอื้อให้มีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนายจ้าง และลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติ เพื่อจะได้ประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการสร้างเครือข่ายนายจ้าง และลูกจ้างให้เป็นรูปธรรม ควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับนายจ้างที่ไม่นำลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติมาขึ้นทะเบียนเพื่อรับใบอนุญาตทำงานกับกระทรวงแรงงาน ควรมีกฎ ระเบียบที่เอื้อให้เกิดการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ และระยะเวลาเกิดสิทธิประโยชน์ให้เหมาะสมกับช่วงเวลาทำงานในไทย ควรมีกฎ ระเบียบที่สนับสนุนให้รัฐดำเนินนโยบายเพื่อเปิดให้แรงงานข้ามชาติได้มีการแสดงตัว และรับรองสถานะของบุคคล ควรมีการบูรณาการในระดับนโยบาย กระทรวงสาธารณสุขควรพัฒนาฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติ และควรปรับปรุงกฎ ระเบียบที่เอื้อต่อการจัดบริการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

2.4 ด้านความรุนแรง การละเมิดสิทธิ ผลกระทบ และการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ

2.4.1 ด้านแรงงานข้ามชาติ ความรุนแรง และการละเมิดสิทธิ ได้แก่ หน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือแรงงานหญิงข้ามชาติที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวควรมีมาตรการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับรายละเอียดในชีวิตของผู้หญิงแรงงานหญิงข้ามชาติแต่ละคน เพื่อวางแผนในการป้องกัน และให้การช่วยเหลือแรงงานหญิงข้ามชาติได้ตรงประเด็น และรอบด้านมากยิ่งขึ้น ในส่วนของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก จังหวัดควรมีนโยบาย มาตรการ และแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติในพื้นที่โดยไม่เลือกปฏิบัติ

2.4.2 ด้านนโยบาย และการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ภาครัฐควรมีมาตรการในกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่อิงกับแนวคิดทางด้านสิทธิมนุษยชน และสิทธิแรงงาน การปรับปรุงระเบียบ กฎที่เอื้อให้เกิดการสร้างระบบที่เหมาะสมสำหรับการใช้แรงงานข้ามชาติในแต่ละประเภทอุตสาหกรรม และพื้นที่ ควรกำหนดให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเป็นวาระแห่งชาติ ใช้หลักเศรษฐศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรระหว่างผู้ได้ประโยชน์ และผู้เสียประโยชน์ และใช้หลักเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เกิดการใช้แรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ควรให้ความสำคัญกับมาตรการทางสังคม มาตรการด้านกฎระเบียบ ได้แก่ ควรมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน และมีการปรับเปลี่ยนระเบียบบางข้อที่ไม่เหมาะสม โดยควรมีการลงโทษ และเพิ่มโทษในการกระทำผิดของนายจ้าง ผู้นำพา และให้ที่พักพิงแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดให้ลงโทษรุนแรงกว่านายจ้าง รัฐต้องจำกัดการนำเข้าแรงงานข้ามชาติอย่างเข้มงวด และกำหนดบทลงโทษขั้นสูงสุดต่อสถานประกอบการอุตสาหกรรม คริวเรือน และอื่น ๆ ที่นำเข้าแรงงานข้ามชาติมาใช้อย่างผิดกฎหมาย

สำหรับมาตรการด้านแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ อาทิ รัฐบาลควรมีการจัดระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการค้ามนุษย์ให้เป็นระบบ ทั้งระยะสั้น และระยะยาวที่ยั่งยืน กำหนดประเด็นเรื่องแรงงานข้ามชาติ และการค้ามนุษย์ให้เป็นวาระแห่งชาติ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ในส่วนของมาตรการด้านการศึกษา ควรจัดให้มีโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะเด็กที่เป็นคนข้ามชาติเพื่อให้การจัดหลักสูตรให้เด็กที่เข้าเรียนสามารถกลับไปเรียนต่อในประเทศของตนได้ เป็นการลดแรงเสียดทานความไม่พอใจของชาวบ้าน และผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา

มาตรการด้านแรงงานหลบหนีเข้าเมือง ได้แก่ การเอาผิดกับผู้เกี่ยวข้อง และแรงงานข้ามชาติ ควรมีมาตรการปราบปรามผู้มีอิทธิพลในพื้นที่อย่างเข้มงวด และดำเนินการกับผู้กระทำผิดกฎหมาย และแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง ให้ความสำคัญกับมาตรการสกัดกั้น และกวดล้างแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ภายหลังที่ได้มีการผ่อนผันด้วยการเปิดให้มีการขึ้นทะเบียนแล้ว ควรจัดศูนย์ควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองที่สามารถรองรับผู้หลบหนีเข้าเมืองได้จำนวนมาก ๆ และดำเนินการให้ครบวงจร ตั้งแต่การรับตัว การควบคุม และการส่งกลับ

ด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และการปฏิบัติงาน ได้แก่ (1) ด้านองค์กร ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดระบบแรงงานข้ามชาติให้มีความชัดเจนอยู่ในองค์กรเดียวกัน และมีสายบังคับบัญชาที่มีเอกภาพควบคุมตรวจสอบได้ (2) ด้านผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ควรมีกฎ ระเบียบที่ควบคุมให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง เด็ดขาด เป็นธรรม โปร่งใส ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา มีมาตรการในการให้ความสำคัญกับการแต่งตั้งบุคลากรที่เหมาะสมกับงาน โดยเฉพาะในส่วน of เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง (3) ด้านเครือข่ายการมีส่วนร่วม ได้แก่ กระทรวงแรงงาน และหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น ควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในท้องที่ที่ตนรับผิดชอบ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน่วยงานกลาง และเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการ มีกฎ ระเบียบที่เอื้อให้มีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้มีแรงงานต่างด้าวในพื้นที่หรือในชุมชน ควรมีกฎ ระเบียบที่เอื้อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการป้องกัน และปราบปรามแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง การดำเนินงานของภาครัฐควรมีเอกภาพในการบริหารจัดการด้านแรงงาน (4) ด้านข้อมูล ได้แก่ ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูล และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลแรงงานต่างชาติ และนายจ้างอย่างเป็นระบบ มีมาตรการในการร่วมมือกันเพื่อศึกษาอุปสงค์ และอุปทานของแรงงานข้ามชาติในรายอุตสาหกรรม (5) ด้านการ

จดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ควรมีมาตรการในการพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง มีมาตรการในการเร่งปรับปรุงระบบการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ มีการกำหนดนโยบายการอนุญาตให้แรงงานประมงทะเลชาวกัมพูชาเข้ามาทำงานในประเทศไทยให้มากขึ้นโดยเปิดโอกาสให้มีการจดทะเบียนแรงงานชาวต่างด้าวได้ตลอดทั้งปี (6) ด้านการขอใบอนุญาตทำงาน และการกำหนดโควต้า ได้แก่ ควรปรับปรุงกฎ ระเบียบในการกำหนดค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาต เพื่อให้ค่าธรรมเนียมลดลง และสามารถขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานใหม่เพื่อทดแทนแรงงานเดิมที่หลบหนี เปลี่ยนงาน และเปลี่ยนนายจ้าง ควรมีมาตรการในการประสานงานกับรัฐบาลประเทศปลายทางโดยตรง เพื่อกำหนดให้แรงงานเข้ามาในประเทศไทยแบบถูกต้องโดยมีหนังสือเดินทาง และเข้ามาทำงานโดยวีซ่า และ (7) ด้านอื่น ๆ ได้แก่ ควรมีมาตรการในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนควบคู่กันไปด้วย มีการกำหนดมาตรฐานการจ้างแรงงานข้ามชาติเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของแรงงานไทย และมีมาตรการในการกำหนดให้นายจ้างกำหนดอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม

2.4.3 ด้านแรงงาน ประกอบไปด้วย (1) ด้านคุณภาพแรงงาน ได้แก่ ควรมีมาตรการในการควบคุมคุณภาพแรงงาน และลดการฟุ้งเฟ้อแรงงานราคาถูก มีการพัฒนาทักษะของแรงงาน (2) ด้านการคุ้มครองแรงงาน ได้แก่ ควรมีมาตรการในการดูแลคุ้มครองแรงงานต่างด้าว โดยเน้นระบบการให้ความคุ้มครองแรงงานผ่านทางระบบประกันสังคม (3) ด้านพื้นที่ ได้แก่ ควรมีการกำหนดพื้นที่อนุญาตแรงงานต่างด้าวให้เหมาะสม และชัดเจน ไม่ควรอนุญาตให้ใช้แรงงานทั่วประเทศ (4) ด้านการควบคุมการเคลื่อนย้าย ได้แก่ ควรมีระเบียบในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติให้ชัดเจน กำหนดกฎ ระเบียบเพื่อห้ามไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติออกจากพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต หรือเปลี่ยนแปลงนายจ้าง มีการควบคุมแรงงานที่เข้ามาใหม่อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำประวัติ มีกฎ ระเบียบในการกำหนดให้แรงงานข้ามชาติอยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วน เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมดูแล และป้องกันโรคติดต่อ และ (5) ด้านการทำงาน ควรมีการควบคุมให้มีการจัดทำสัญญาจ้างงานระหว่างนายจ้าง และลูกจ้างแรงงานข้ามชาติให้ทำงานครบตามระยะเวลาที่กำหนดในใบอนุญาต

2.4.4 ด้านผู้ประกอบการ ประกอบด้วย (1) ด้านความรับผิดชอบของนายจ้าง ได้แก่ ควรมีการกำหนดกฎ ระเบียบที่ทำให้นายจ้างต้องมีส่วนรับผิดชอบผลกระทบที่เกิดจากการจ้างแรงงานต่างด้าว และสร้างความตระหนักให้นายจ้างมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลแรงงานข้ามชาติ (2) ด้านการขึ้นทะเบียนแรงงาน ได้แก่ รัฐและกระทรวงแรงงานควรสนับสนุนส่งเสริมผู้ประกอบการให้ดำเนินการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติให้มากขึ้น (3) ด้านการกำหนดโควตาการจ้างแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ควรมีมาตรการในการกำหนดโควตาการจ้างแรงงานข้ามชาติ โดยควรให้เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ การเปลี่ยนแปลงนายจ้าง ได้แก่ ควรมีการกำหนดกฎ ระเบียบที่ทำให้นายจ้างสามารถเปลี่ยนแปลงแรงงานข้ามชาติได้เมื่อมีการตกลงยินยอมของนายจ้างทั้งสองฝ่าย การตรวจสอบผู้ประกอบการ ได้แก่ ควรมีกฎระเบียบที่ทำให้มีการตรวจสอบสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง ยุติธรรม และ (4) ด้านความร่วมมือ ได้แก่ ควรมีมาตรการในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน เพื่อเป็นการสร้างช่องทาง

และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการใช้แรงงานข้ามชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ และมีช่องทางให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการกำหนดกระบวนการบริหารแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบในระดับประเทศ

สรุปผล และอภิปรายผล

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในปัจจุบันอาจจำกัดอยู่แต่เฉพาะในมิติด้านการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติเพื่อความมั่นคงของประเทศ อย่างไรก็ตามจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้แรงงานข้ามชาติ ด้านความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ด้านปัญหาความรุนแรง การละเมิดสิทธิ ผลกระทบ และการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ ดังนั้นการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ จึงควรที่จะ ครอบคลุมประเด็นดังกล่าว ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเด็นในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

ประเด็น	ข้อเสนอเชิงนโยบาย
1) การใช้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย	● ด้านการจัดทะเบียน ● ด้านการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ● ด้านการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ● ด้านการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานข้ามชาติ ● ด้านอื่น ๆ
2) ชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ	● ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติ ● ด้านการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ● ด้านการศึกษาของแรงงานข้ามชาติ
3) สุขภาพของแรงงานข้ามชาติ	● ด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ● ด้านแรงงานข้ามชาติกับโรค ● ด้านการเข้ารับบริการการให้บริการ และการประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ● ด้านการประกันสังคมแรงงานข้ามชาติ
4) การแก้ไขปัญหาความรุนแรง การละเมิดสิทธิ ผลกระทบ และการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ	● ด้านแรงงานข้ามชาติ ความรุนแรง และการละเมิดสิทธิ ● ด้านนโยบาย และการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ ● ด้านแรงงาน ● ด้านผู้ประกอบการ

ทั้งนี้เนื่องด้วยแรงงานข้ามชาตินับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศไทย ที่จะนำพาประเทศพัฒนาไทยไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจทดแทนแรงงานในประเทศที่กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานระดับล่าง อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านยังขาดการวางแผนระยะยาว และละเลยสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ในทางกลับกันนโยบายของรัฐกลับเน้นที่ประเด็นความมั่นคงของชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหา ซึ่งพฤษัช เถาวิล (2553) มองว่า ฐานคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดการเมืองในการควบคุมการย้ายถิ่น โดยรัฐไทยใช้การกำกับการควบคุมการย้ายถิ่นในลักษณะที่เลือกปฏิบัติเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ตน (politic of regulation) ดังนั้นน้ำทิพย์ เสมอเชื้อ (2562) จึงเห็นว่า แนวคิดดังกล่าวส่งผลทำให้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติมากกว่าสามทศวรรษของประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จ

ดังนั้นนโยบายของรัฐจึงควรหันกลับมาเน้นในประเด็นอื่นโดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยในงาน สุขภาพอนามัยในการทำงาน การใช้แรงงาน เพื่อมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่ต้องเคารพสิทธิมนุษยชน และสิทธิแรงงาน (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2552, น. 52) การให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของพวกเขา ทั้งในเรื่องคุณภาพชีวิต ชีวิตครอบครัว สวัสดิการในอาชีพ และสังคม สุขภาพ สภาพการทำงาน การศึกษา รวมถึงการแก้ไขปัญหาความรุนแรง การละเมิดสิทธิ การลดความแปลกแยกของแรงงานข้ามชาติกับชุมชน (กานต์มณี ไวยครุฑ, 2557; วีระกุล อรัณยนาถ, 2557; อาจันต์ สงทับ และวุฒิชัย ทองสามสี, 2560)

เอกสารอ้างอิง

- กานต์มณี ไวยครุฑ. (2557). แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาในเขตพื้นที่ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 11(53), 179-186.
- กิตติชัย ปัญญาวัน และจตุพร เสถียรคง. (2558). ชุมชนกับการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษา บ้านต้นโชค ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/281966>.
- กิริยา กุลกลการ. (2557). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยกับต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/281004>.
- คงกระพัน เวฬุสาโรจน์. (2550). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิการได้รับบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าว ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/199767>.
- ศรีฐา พานาสนันต์. (2557). คุณภาพชีวิตกับความเครียดในกลุ่มแรงงานต่างด้าวชาวเมียนมาร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289650>.
- จเร ธรรมนิมิต. (2550). การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/212561>.

- จอมขวัญ ขวัญยืน. (2549). การศึกษาการจัดสวัสดิการแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/179504>.
- จิตาภา ดิษสุธรรม. (2549). ทศนคติของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองต่อการป้องกันปราบปรามแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง: ศึกษาเฉพาะศูนย์ตรวจคนเข้าเมืองภาคกลาง. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/171679>.
- จิตรภัทร อันตระกูล. (2552). การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและผู้ย้ายถิ่นในการให้บริการด้านสาธารณสุขแก่แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/233216>.
- ฉัตรชัย ใจดี. (2546). ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวในกิจการประมงทะเล. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/143057>.
- ชญาดา สัจจวิรรณ. (2558). อำนาจระหว่างหญิงชายกับความรุนแรงในครอบครัวของแรงงานหญิงข้ามชาติจากประเทศเมียนมาร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289420>.
- ชนิดา เปล่งเสียง. (2549). ศักยภาพการประสานกลไกในแนวทางทวิภาคีและพหุภาคีในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายจากประเทศพม่า ในยุครัฐบาลทักษิณ (2549-2544). สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/200840>.
- ชนิดา พิทักษ์โสภณ. (2550). สภาพและปัญหาการทำงานร่วมกันของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาบริษัท ส.ประภาคาร จำกัด อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/193136>.
- ชนนาท รัตนมณี. (2547). แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายกับปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ สาธารณสุข สังคม และเศรษฐกิจ (การติดตามผลภายหลังรัฐบาลมีนโยบายผ่อนผันให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวในกิจการ 6 ประเภท พ.ศ. 2545). สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/228515>.
- ชัยวัฒน์ ทวีพิริยะ. (2557). สภาพปัญหาและความต้องการใช้แรงงานต่างด้าว กรณีศึกษาในอุตสาหกรรมไม้อัดไม้ยางและวัสดุแผ่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/284275>.
- ฐิติมา จงราชนทร์. (2550). สุขภาพจิตของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในกิจการประมงทะเล. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/202088>.
- ณัฐพล รักชาติ. (2549). การนำนโยบายการจัดระบบแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/177363>.

- ดุขฎิ์ อายุวัฒน์, อติเรก เร่งมานะวงษ์ และสังคม ศุภรัตน์กุล. (2552). *ภาวะสุขภาพและการรับบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในภาคการผลิตเกษตรกรรม กรณีศึกษาตำบลแห่งหนึ่งในภาคอีสาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/217652>.
- เดชา พงษ์พัฒนรักษ์. (2557). *การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/284757>.
- ถวิล เพิ่มเพียรสิน. (2558). *การศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เกี่ยวกับปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289892>.
- ทรงชัย ทองปาน. (2563). *การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: องค์ความรู้ และข้อเสนอเชิงนโยบาย*. ปทุมธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทรงศักดิ์ แก้วสุข. (2553). *ผลกระทบจากการจ้างแรงงานต่างด้าวชาวพม่าผิดกฎหมายต่อการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/239242>.
- ทัศนวรรณ ภูมิไชยโชติ. (2559). *การตัดสินใจทำประกันสุขภาพของแรงงานต่างด้าวชาวเมียนมาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2557 ในจังหวัดสมุทรสาคร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/293468>.
- ธนะพงษ์ โพธิ์ปิต. (2553). *จำนวนแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือจากประเทศพม่า ลาวและกัมพูชาในอนาคต และความต้องการแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือสำหรับภาวะสังคมผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/229928>.
- ธิตินันท์ สัตยธิตินัน. (2552). *การแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทยในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างโดยใช้แรงงานต่างด้าว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/262126>.
- ธีระพงษ์ ฐิปปาณิก. (2546). *แรงงานต่างด้าวอาชีพประมงทะเลอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/GetFulltext/1/136963>.
- นนทพัทธ์ นุริคมนตรี. (2549). *วิถีชีวิตแรงงานประมงต่างด้าว: กรณีศึกษาลูกเรือประมงสัญชาติพม่าในชุมชนชาวประมงปากน้ำหลังสวน จังหวัดชุมพร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/177578>.
- นฤมล วงษ์เดือน. (2558). *สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในการให้บริการสุขภาพแรงงานข้ามชาติ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289250>.
- น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ. (2562). *พัฒนาการของการดำเนินการต่อแรงงานต่างด้าว, 2521-2551: มุมมองของรัฐ*

- และนโยบาย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. 7(1), 229-250.
- แนบ สุดสงวน. (2553). สถานภาพสิทธิในการรักษาพยาบาลของแรงงานต่างด้าวในราชอาณาจักรไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/262186>.
- บุญธรรม ศรีวิชัย. (2 ตุลาคม 2561). ผลกระทบจากการใช้แรงงานต่างด้าวต่อแรงงานไทยในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/232489>.
- บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. (2550). ยุทธศาสตร์การอยู่รอดของแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/213112>.
- ประสุมิ พลประภา. (2548). ทักษะของแรงงานไทย ที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจอุตสาหกรรมปลาหมึกบรรจุกระป๋อง. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/1/184959>.
- ปรีดา รอดนวล. (2551). ชีวิตแรงงานข้ามชาติในชุมชนชนบทไทย: กรณีศึกษาแรงงานสัญชาติพม่าในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/214710>.
- พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข. (2551). อัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติคืนถิ่น กับการต่อรองการพัฒนาของชาวบ้านในจังหวัดลำปาง. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/204870>.
- พระมหาแพง เตชสีโล (ชานิน). (2556). การบริหารจัดการการใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/281566>.
- พฤษัช เถาวิล. (2553). นโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติของไทย: จากความเกลียดกลัวคนต่างชาติดัง (เหนือกว่า) สิทธิมนุษยชน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 6(3), 1-30.
- พัทธนา เอ็งบริบูรณ์พงศ์. (2551). การพัฒนาแนวทางการป้องกันโรคมะเร็งที่เหมาะสมสำหรับแรงงานต่างด้าวในเขตชายแดนไทย-พม่า. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/198678>.
- พัชรินทร์ ชันคำ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสรรคการจ้างแรงงานต่างด้าวของนายจ้างในเขตจังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/232219>.
- พิทยา พุสย. (2553). กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ คะยาห์ และกะเหรี่ยง. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2560 จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/252137>.
- พิทักษ์พงศ์ กางการ. (2560). ผลกระทบของการค้าแรงงานต่างด้าวต่อความมั่นคงของชาติในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง: กรณีศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วารสารราชพฤกษ์. 15(3), 55-62.

- พิมพ์ใจ ญาณวรพงศ์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/234193>.
- พิมพ์ชนก บุลยเลิศ. (2551). แรงงานต่างด้าวในภาคธุรกิจก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/204876>.
- พิมพ์ชนก ลาพิงค์. (2557). การบริหารจัดการสิทธิประโยชน์ ความสำเร็จด้านประกันสังคมของสำนักงานประกันสังคม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ประกันสังคมของแรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/277738>.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2552). แรงงานไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. วารสารพัฒนศาสตร์. 49(3), 39-74.
- พีระ รัตนวิจิตร. (2552). ผลกระทบของแรงงานประมงทะเลชาวต่างด้าวบริเวณปากน้ำ จังหวัดระยอง ที่มีผลต่อความมั่นคงและการเมืองท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/230500>.
- ภณิการ์ เพชรเขียว. (2549). การปรับตัวของแรงงานต่างด้าวชาวพม่า เชื้อสายมอญ: ศึกษาเฉพาะกรณีแรงงานในบริษัทสวนยางจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/173065>.
- ภาคศิริ แอนิหน. (2560). แรงงานต่างด้าว: การบริหาร และการจัดการในประเทศไทย. วารสารศิลปการจัดการ. 2(2), 117-132.
- มะลิวัลย์ เครือมณี. (2546). แรงงานต่างด้าว: ศึกษากรณีผู้ช่วยแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/137043>.
- มาลัยรักษ์ ใจเย็น. (2552). การพยากรณ์ขนาดแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาวและกัมพูชาในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2560. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/230909>.
- รัตนา วรยศ. (2549). คุณภาพชีวิตแรงงานสตรีลาวข้ามชาติในจังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/214710>.
- โลมฤทัย วงษ์น้อย. (2550). ภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/191644>.
- วันดี โพธิ์พรหม. (2558). ประสบการณ์ความเจ็บป่วยของแรงงานข้ามชาติพม่าที่ติดเชื้อเอชไอวี. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289589>.
- วันดี โพธิ์พรหม. (2558). ประสบการณ์ความเจ็บป่วยของแรงงานข้ามชาติพม่าที่ติดเชื้อเอชไอวี. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289589>.
- วิชุดา สังขฤกษ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านครมร์ของแรงงานต่างด้าวในโรงพยาบาลของรัฐ

- จังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/281057>.
- วิทวัส ขุนหนู และประสพชัย พสุนนท์. (2558). ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 10(1), 75-94.
- วิภาดา โนตา. (2552). *คุณภาพชีวิตแรงงานสตรีลาวข้ามชาติ ในจังหวัดหนองคาย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/214710>.
- วีระกุล อรัณยะนาค. (2555). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/281570>.
- วีระกุล อรัณยะนาค. (2557). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว*. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 6(1), 43-51.
- เวนิกา คันธี. (2554). *สภาพสังคม และเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/281561>.
- ศรัญญา ศิริวงศ์วัลย์. (2555). *การย้ายถิ่น และรูปแบบการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติ: กรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในโรงงานอุตสาหกรรม เมืองพัทยา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/287837>.
- ศักดิ์สิทธิ์ ทุมเชียงลำ. (2557). *เสียงเงิบในรอยยิ้ม: ภาพสะท้อนบริบทแห่งความเปราะบางซ้ำซ้อนของแรงงานอพยพชาวพม่ากับการเผชิญความรุนแรงในครอบครัว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289432>.
- ศิพิมพ์ ศรีปลั่ง. (2555). *การทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นปัญหาความมั่นคง: ศึกษากรณีแรงงานพม่าในไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/280218>.
- ศิริพร จันทรฉาย และวัลลภ ใจดี. (2555). *การพัฒนาแบบที่ใช้อธิบายผลของนโยบายต่อผลลัพธ์ทางสุขภาพ และการใช้บริการสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/285942>.
- ศิริศักดิ์ ธรรมรักษ์. (2540). *ปัญหาแรงงานบุคคลต่างด้าวสัญชาติพม่าหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/74425>.
- ศิริไล ขยางกูร. (2555). *แรงงานข้ามชาติกับความต้องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/281560>.
- ศุภกิจ ศิริลักษณ์. (2558). *รูปแบบการประกันสุขภาพ และการจัดการด้านสุขภาพในแรงงานต่างด้าว และผู้ติดตาม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/1/289625>.
- ศุภลักษณ์ สุขอร่าม. (2552). *ทัศนคติของแรงงานไทยต่อการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูป*

- อาหารทะเลในอำเภอเมืองสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/212615>.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. (2559). การพัฒนานโยบายการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติภายใต้ประชาคมอาเซียน เพื่อไทยความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/288559>.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2553). ผลกระทบจากการจ้างแรงงานข้ามชาติของไทยภายใต้ยุคพหุวัฒนธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2552). ผลกระทบของการนำเข้าแรงงานต่างด้าวต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเมืองการค้าชายแดนแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/261146>.
- สมชาย นันทวัฒน์กรณ. (2552). การเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในสถานีนามัยสันพระนคร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/216651>.
- สมศักดิ์ ดารารัตนโรจน์. (2557). ปัญหาแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยกับความมั่นคง. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/284405>.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2563). สถานการณ์แรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2563 จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/55f7218ef5a7863995444e13701e8f71.pdf.
- สุกัญญา เบาณิช. (2549). การสร้างอัตลักษณ์ของคนมอญย้ายถิ่น: ศึกษากรณีแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/196894>.
- สุธิมา อารมย์เกลี้ยง. (2558). กระบวนการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ: กรณีศึกษาสำนักงานจัดหางานจังหวัดปทุมธานี. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2560 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/289444>.
- สุภาพร พิมลลิขิต. (2548). ความคิดเห็นของประชาชนต่อผลกระทบของแรงงานต่างด้าวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/162409>.
- สุสันทา ยิ้มแย้ม, ชลลิสสา จริยาเลิศศักดิ์ และสุจิตรา เทียนสวัสดิ์. (2551). คุณภาพชีวิต ปัญหาสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ในแรงงานข้ามชาติสตรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/214924>.
- อนามัย เทศกะทีก, ทนงค์ศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข และวัลลภ ใจดี. (2556). สิ่งคุกคามทางอาชีวอนามัยและผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมอาหารแช่แข็ง. สืบค้นเมื่อ

- วันที่ 20 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/280453>.
- อนุรักษ ทศรัตน์. (2554). การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการประมงทะเลและการใช้แรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/268938>.
- อมรรัตน์ พิระพล. (2549). ความคิดเห็นของข้าราชการโรงพยาบาลศูนย์เขตภาคกลาง ต่อการประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/171713>.
- อมราภรณ์ จรจันทร์. (2550). การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าสำหรับแรงงานต่างด้าว กรณีศึกษา: อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/192951>.
- อรทัย ศรีทองธรรม, สุภาภรณ์ สงค์ประชา, วิศิษฐ์ สงวนวงศ์วาน และสุวารี เจริญมุขยพันธ์. (2556). ผลกระทบจากแรงงานข้ามชาติลาว กัมพูชา และพม่า ต่อภาระงานบริการสุขภาพของโรงพยาบาลตามแนวชายแดนในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/278865>.
- อรรถยาลักษณ์ ใบบุญ. (2553). สภาพการทำงานของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวในโรงงานสิ่งทอ จังหวัดลำพูน. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/234194>.
- อรรถสิทธิ์ อัตโณปกรณ์. (2550). การเปรียบเทียบแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/190948>.
- อรสา ธรรมสรานุกร. (2552). อิทธิพลของแรงงานต่างด้าวต่อผลผลิตการทำงานก่อสร้างอาคาร กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/216900>.
- อาจินต์ สงทับ และวุฒิชัย ทองสามสี. (2560). การพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวในอำเภอกันทรัง จังหวัดตรัง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย. 11(2), 191-205.
- อุมาวัลย์ จ้านสกุล. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการรักษาโรคด้วยระยะสั้นแบบสังเกตโดยตรงของผู้ป่วยวัณโรคในแรงงานต่างด้าวจังหวัดระนอง. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2561 จาก <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/228515>.